

## ІНСТИТУТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ<sup>1</sup>

Шевчук О.М., к.ю.н., асистент

*Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

Статтю присвячено висвітленню особливостей інститутів адміністративного права, які застосовуються для забезпечення контролю у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Охарактеризовано ознаки, зміст інститутів адміністративного права, такі як ліцензування, реєстрація, облік, спеціальні списки, допуск осіб, квотування, нагляд, звітність, оскарження, адміністративна відповідальність у сфері обігу наркотичних засобів.

*Ключові слова: інститути адміністративного права, контроль, обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.*

Шевчук А.М. ИНСТИТУТЫ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА, КОТОРЫЕ ПРИМЕНЯЮТСЯ ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНТРОЛЯ В СФЕРЕ ОБОРОТА НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В УКРАИНЕ / Национальный университет «Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого», Украина

Статья посвящена освещению особенностей институтов административного права, которые применяются для обеспечения контроля в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров. Охарактеризованы признаки, содержание институтов административного права, такие как лицензирование, регистрация, учет, специальные списки, допуск лиц, квотирование, надзор, отчетность, обжалование, административная ответственность в сфере оборота наркотических средств.

*Ключевые слова: институты административного права, контроль, оборот наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.*

Shevchuk A.M. INSTITUTIONS ADMINISTRATIVE LAW THAT ARE USED TO CONTROL THE CIRCULATION OF NARCOTIC DRUGS IN UKRAINE / National university of "Law academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise", Ukraine

The prevailing tendency of the development of narcotic problems in Ukraine is the constant increase in the reported number of patients on drug dependence and growth of the illicit traffic in narcotic drugs. One of the measures of fighting drug trafficking is the state control. In secured control in the sphere of turnover of narcotic drugs play an important role institutes of administrative law.

The Institute of licensing. All relations arising in the process of receiving, renewal, revocation of the license and supervision of activities of the licensee in the given sphere, are legal, and the totality of legal norms that govern the mentioned relations, is the Institute of licensing in sphere of circulation of narcotic drugs.

Registration Institute provides the development and state registration of new drugs used for medical purposes.

The Institute of accounting. Transactions made in the course of activities on trafficking of narcotic drugs, shall be registered in the special registers of legal entities persons to whom the relevant order of the head of a legal entity entrusted with this obligation, and in the magazines individual entrepreneurs, having the license for realization of activity on circulation of narcotic drugs, directly by such person

Institute of special lists. This Institute shall regulate relations arising in the process of determining which drug to a specific List. Also in the framework of this institution can be a review of the procedure of development and research of new drugs, and also definition them to one of the Lists.

Institute of admission of persons. Establishment of special requirements to workers' qualification in the sphere of turnover of narcotic drugs; the establishment of restrictions associated with the

<sup>1</sup> У подальшому, якщо інше спеціально не зазначено, вживається один термін "наркотичні засоби", що означає сукупність – наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги і прекурсори. Це стосується і назви статті.

performance of separate kinds of activity (works, professions, services) in sphere of turnover of narcotic drugs

Institute of quotas. Quotas on narcotic drugs - the maximum quantity of drugs installed KM of Ukraine on the basis of the estimated requirements of narcotic drugs within which their turnover for a certain period

Institute of oversight is important in the sphere of turnover of narcotic drugs. Supervision is superdepartment in nature. Supervisors oversee compliance with the special rules on the sites to be inspected and have the right in this process, the application of administrative measures, both physical and legal persons.

Institute of reporting. Business entities, which carry out the relevant activities to trafficking in narcotic drugs, are required to file accounts: 1) quarterly reports; 2) annual reports, and 3) the quantity of stocks of drugs as at 31 December of the reporting year.

Institute of appeal is quite in demand and urgent in the relationship in the sphere of turnover of narcotic drugs, in the restoration of the violated rights of the subjects participating in the process. If any of the participants in the process of circulation of narcotic drugs, believes that his rights, then he has the right to appeal actions of the body, referring either to the superior organization or in court. For example, if the license applicant on any operations with narcotic drugs, the licensing authority unreasonably refused in granting a licence, it may apply to a court for protection of his rights.

Institute of administrative responsibility. In the sphere of turnover of narcotic means of realization of norms of the institutions of the administrative responsibility in the framework of the administrative tort law. Administrative responsibility is one of the main institutions of administrative law, which covers a large number of administrative and legal norms that characterize and regulating this kind of liability.

*Key words: institutions of administrative law, control, turnover of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors.*

Домінуючою тенденцією розвитку наркотичних проблем в Україні є постійне збільшення зареєстрованої кількості хворих на наркотичну залежність та зростання незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин [1]. У регулюванні обігу наркотичних засобів та психотропних речовин і прекурсорів важливу роль відіграють інститути адміністративного права. Під інститутом права в науковій літературі розуміється уособлена група правових норм, які регулюють однорідні суспільні відносини конкретного виду. Правовий інститут є основою галузі права. Юридичні норми утворюють галузь права не безпосередньо, а через інститути. Галузь права – це уособлена сукупність норм, спрямована на регулювання певної сфери якісно однорідних суспільних відносин [2, 250].

Інститут галузі права характеризується тим, що він: 1) регулює певний вид (окрему ділянку, фрагменти, сторону) однорідних суспільних відносин або здійснює особливі завдання в даному регулюванні; 2) має відносну самостійність, незалежність від інших інститутів права; 3) характеризується специфічністю засобів правового регулювання; 4) має можливість формувати загальні поняття у власних межах, тобто в межах видових явищ [3, 364]. Інститути права за предметом правового регулювання поділяються на інститути конституційного, процесуального, адміністративного та інших галузей права. Виділяють правові інститути – галузеві та міжгалузеві, за складом – прості та складні. За змістом суспільних відносин – матеріальні та процесуальні. За функціями поділяють на регулятивні та охоронні. Предметними інститутами є інститути, які опосередковують певні конкретні відносини матеріального характеру [2, 260, 261].

*Інститут ліцензування.* Ліцензія – документ державного зразка, що дає право суб'єкту господарювання на здійснення зазначених у ньому видів діяльності з обігу наркотичних засобів протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов (ст.1) [4]. Л.В. Шестак вважає, що поняття ліцензії, визначене в законі, потребує уточнення, оскільки це не лише документ державного зразка, а й документ, який може бути виданий тільки уповноваженим на те державним органом та посвідчує й надає право на провадження визначеного в ньому виду господарської діяльності, на

виконання визначених дій або використання прав [5, 50]. А.І. Шпомер вважає, що об'єктом ліцензійних правовідносин є дії органів ліцензування щодо видачі ліцензії, анулювання, припинення, подовження, здійснення нагляду та контролю за додержанням ліцензійних умов. У ліцензійних правовідносинах присутня матеріальна складова, яка є підставою й умовою видачі ліцензії щодо здійснення певного виду господарської діяльності. Змістом ліцензійних правовідносин є взаємні суб'єктивні юридичні права та обов'язки їх суб'єктів, тобто суб'єктів господарювання та органів державної влади, які уповноважені здійснювати ліцензування [9]. Предметом інституту ліцензування можна визначити правовідносини, які опосередковують керуючий вплив уповноважених органів управління на господарюючі суб'єкти, виходячи з публічних інтересів держави й особистості.

Ю.М. Мільшин розглядає ліцензування як правовий інститут, тобто сукупність правових норм, що регулюють такі групи відносин: а) відносини, що виникають із приводу створення та організації діяльності ліцензуючих органів; б) відносини, що виникають між органами виконавчої влади та особою, такою, що бажає отримати, вже одержала або втратила ліцензію [10, 18].

Ст.9 Закону України № 1775-III "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" вказані види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню [6].

Законом України від 15.02.1995 № 60/95-ВР вказано, що діяльність з обігу наркотичних засобів, включених до таблиць II і III Переліку, та прекурсорів, включених до таблиці IV Переліку, здійснюється суб'єктами господарювання за наявності в них ліцензії на здійснення відповідних видів діяльності (ст.7), підстави для видачі ліцензії (ст.9), оскарження рішення про видачу ліцензії, відмову у видачі чи анулювання зазначеної ліцензії (ст.10) [4].

Постановою КМ України від 5 грудня 2007 р., №1387 затверджено порядок ліцензування цієї діяльності. Дія порядку поширюється як на юридичних осіб, так і на фізичних осіб – підприємців, які мають ліцензію на провадження медичної або ветеринарної практики (п.2). Ліцензійні умови провадження діяльності та порядок здійснення контролю за їх додержанням затверджуються ДСКН за погодженням з Держпідприємництвом (п.3) [7]. Переліки суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, щокварталу надсилаються ДСКН до МВС і СБУ (п.48) [8]. У вищевказаних нормативних актах ліцензування відноситься законодавцем як до функцій державної влади, так і до переліку обов'язків державних органів.

Особливостями ліцензування обігу наркотичних засобів є такими: 1) ліцензування проводить ДСКН; 2) у ліцензіях зазначаються перелік наркотичних засобів, цілі та вид господарської діяльності, який може здійснювати суб'єкт господарювання; 3) ліцензія видається за наявності відповідної матеріально-технічної бази, нормативно-технічної документації, кваліфікованого персоналу, умов для забезпечення обліку та схоронності наркотичних засобів, а також для забезпечення безпеки такої діяльності (ст.7); 4) ліцензія на здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів видається на п'ять років; 5) ліцензування виступає формою контролю за порядком набуття спеціального правового статусу; 6) суб'єктами відносин ліцензування можуть виступати лише особи, які мають повну правоздатність, тобто предмет правового регулювання складає особлива група суспільних відносин, що складаються в процесі взаємодії спеціалізованих державних органів, наділених особливою компетенцією і виступають від імені держави, з одного боку, і громадян, юридичних осіб – з іншого, для забезпечення прав, законних інтересів громадян і безпеки держави.

Отже, усі відносини, що виникають у процесі отримання, продовження, відкликання ліцензії та нагляду за діяльністю ліцензіата в досліджуваній сфері, є правовими, а

сукупність правових норм, що регулюють названі відносини, становить інститут ліцензування в сфері обігу наркотичних засобів. Виходячи з публічних інтересів держави й особистості, основний метод регулювання правовідносин у рамках цього інституту – імперативний, який істотно обмежує автономію волі, їх суб'єкт, що приписує їм модель поведінки або забороняє будь-які юридично значимі дії. Усе це повною мірою дозволяє ідентифікувати ліцензування в сфері обігу наркотичних засобів як інститут адміністративного права.

*Інститут реєстрації* передбачає розробку та державну реєстрацію нових наркотичних засобів, що використовуються в медичних цілях. Діяльність з розроблення нових наркотичних засобів здійснюється за державним замовленням науково-дослідними установами всіх форм власності за наявності в них ліцензії на цей вид діяльності. Нові наркотичні засоби в медичній практиці використовуються за умови їх державної реєстрації та здійснення клінічних досліджень, проведених згідно із законодавством про лікарські засоби (ст.16) [4]. Отже, норми, що регулюють розробку та державну реєстрацію в сфері обігу наркотичних засобів, охоплюють однорідні, тісно пов'язані відносини в рамках однієї галузі, тобто складають самостійний адміністративно-правовий інститут.

*Інститут обліку.* Операції, здійснені в процесі діяльності щодо обігу наркотичних засобів, підлягають реєстрації в спеціальних журналах юридичних осіб особами, на яких відповідним наказом керівника юридичної особи покладено цей обов'язок, а в журналах фізичних осіб-підприємців, які мають ліцензію на здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, – безпосередньо такою особою (ст.34) [4]. Таким чином, значну роль у відносинах, які складаються в регулюванні обігу наркотичних засобів, займає інститут обліку.

*Інститут спеціальних списків.* Наркотичні засоби з урахуванням доцільності їх використання в медичній практиці та залежно від ступеня їх небезпечності для здоров'я людини і застосовуваних заходів контролю за їх обігом включаються до відповідно пронумерованих списків таблиць Переліку: 1) таблиця I містить наркотичні засоби і психотропні речовини, включені до списків № 1, № 2 та № 3, обіг яких на території України заборонено, за винятком: а) при проведенні судово-експертної діяльності в експертних підрозділах відповідних правоохоронних органів дозволяється; б) для проведення контрольованого постачання і оперативної закупівлі, оперативного експерименту, відбору зразків для дослідження цих засобів і речовин, інших оперативно-розшукових заходів; в) у наукових та навчальних цілях дозволяється юридичним особам усіх форм власності за наявності в них ліцензії на цей вид діяльності; 2) таблиця II містить наркотичні засоби, включені до списків № 1 і № 2, обіг яких на території України обмежено та стосовно яких установлюються заходи контролю; 3) таблиця III містить наркотичні засоби, включені до списків № 1 і № 2, обіг яких в Україні обмежено та стосовно яких допускаються виключення деяких заходів контролю; 4) таблиця IV містить прекурсори наркотичних засобів і психотропних речовин, включені до списків № 1 і № 2, обіг яких на території України обмежено та стосовно яких установлюються заходи контролю (ст.2) [4]. Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що даний інститут регулює відносини, що виникають у процесі визначення того чи іншого наркотичного засобу до певного Списку. Також у рамках даного інституту можна розглянути процедуру розробки і дослідження нових наркотичних засобів, а також визначення їх до одного зі Списків.

*Інститут допуску осіб.* Встановлення спеціальних вимог до кваліфікації працівників у сфері обігу наркотичних засобів; встановлення обмежень, пов'язаних із виконанням окремих видів діяльності (робіт, професій, служби) у сфері обігу наркотичних засобів (ст.6) [4]. На здійснення діяльності у сфері обігу наркотичних засобів необхідні такі відомості та документи: 1) свідоцтво (посвідчення, сертифікат спеціаліста), що

підтверджує професійну придатність керівника юридичної особи або керівника відповідного підрозділу юридичної особи, фізичної особи-підприємця, яка має ліцензію на провадження медичної або ветеринарної практики, для зайняття діяльністю з обігу наркотичних засобів, що ліцензується; 2) довідки відповідного державного або комунального закладу охорони здоров'я про відсутність у працівників, які за своїми службовими обов'язками отримають (чи мають) доступ безпосередньо до наркотичних засобів, психічних розладів, пов'язаних із зловживанням алкогольними напоями, наркотичними засобами, а також про відсутність серед зазначених працівників осіб, визнаних непридатними до виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), пов'язаних з обігом наркотичних засобів; 3) довідку МВС України про відсутність у працівників, які за своїми службовими обов'язками отримають (чи мають) доступ безпосередньо до наркотичних засобів, не знятої чи не погашеної в установленому порядку судимості за вчинення середньої тяжкості, тяжких та особливо тяжких злочинів або за злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, у тому числі вчинені за межами України (ст.8) [4].

*Інститут квотування.* Квотування (контингентування) за своїм змістом – це майже однакові поняття, різниця полягає в тому, що для визначення квот сезонного характеру інколи використовують поняття “контингент”. У Законі України “Про зовнішньоекономічну діяльність” зазначені поняття використовуються в статті першій як синоніми. Цим Законом передбачені наступні види квот: квоти (контингенти) глобальні, квоти (контингенти) групові, експортні та імпорتنі квоти, квоти (контингенти) індивідуальні, спеціальні (ст.1) [12]. Квотою є кількісне нетарифне обмеження експорту або імпорту товару певною кількістю або сумою на певний період часу. Квоти являють собою максимальні об'єми певних товарів, які дозволено імпортувати (експортувати) на територію країни в певний проміжок часу [13, 68].

Квоти на наркотичні засоби – максимальна кількість наркотичних засобів, встановлена КМ України на підставі розрахункової потреби України в наркотичних засобах, у межах яких здійснюється їх обіг протягом визначеного періоду (ст.1). Так, КМ України за поданням ДСКН України [14] щорічно визначає квоти на наркотичні засоби, у межах яких здійснюються культивування рослин, що містять наркотичні засоби, включених до Переліку, а) виробництво, б) виготовлення, в) зберігання, г) ввезення на територію України, вивезення з території України наркотичних засобів, включених до Переліку (ст.14) [4].

Для визначення обсягів квот: 1) МОЗ Автономної Республіки Крим, управління охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій щороку до 15 листопада подають МОЗ розрахунок потреби в наркотичних засобах, включених до таблиць II і III Переліку; 2) суб'єкти господарювання подають щороку до 1 грудня ДСКН заяву на визначення квоти наркотичних засобів, включених до таблиць II і III Переліку. На підставі проведених розрахунків ДСКН готує та подає МОЗ пропозиції щодо визначення обсягів квот. Виробництво, виготовлення, зберігання, ввезення на територію України, вивезення з її території наркотичних засобів понад визначені КМ України обсяги квот забороняється (п.8) [8].

*Інститут звітності.* Суб'єкти господарювання, які здійснюють відповідну діяльність з обігу наркотичних засобів, зобов'язані подавати звіти: 1) щоквартальні про кількість наркотичних засобів, що відповідно виробляються, виготовляються, ввозяться на територію України чи вивозяться з території України; 2) щорічні а) про кількість вирощених і перероблених рослин, включених до Переліку, б) кількості наркотичних засобів, що виробляються, виготовляються, ввозяться на територію України, вивозяться з території України, реалізуються чи використовуються, а також в) про кількість запасів наркотичних засобів, станом на 31 грудня звітного року (ст.32) [4]. Використовуючи вищевказані звіти, ДСКН подає щороку КМ України звіт про

результати реалізації державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, а також у сфері протидії їх незаконному обігу (п.5 п.4); готує та в установленому порядку подає до Міжнародного комітету ООН з контролю за наркотиками статистичні звіти про обіг в Україні наркотичних засобів (п.36 п.4) [14].

Також ДСКН отримує інші відомості для аналізу інформації та інші відомості про наркотичні засоби, які перебувають в обігу (п.2 п.6); отримує, аналізує та узагальнює в межах своїх повноважень інформацію про стан справ у цій сфері (п.8 п.4); забезпечує збирання та узагальнення інформації про джерела і шляхи надходження в незаконний обіг наркотичних засобів (п. 7 п. 4); моніторинг стану справ у сфері протидії наркозлочинності та прогнозування розвитку наркоситуації (п.7 п.4) [14].

*Інститут нагляду* має важливе значення в сфері обігу наркотичних засобів. Нагляд є надвідомчим за своїм характером. Органи нагляду перевіряють дотримання спеціальних правил на піднаглядних об'єктах і мають право в цьому процесі застосовувати заходи адміністративного впливу, як до фізичних, так і до юридичних осіб. Наприклад, фармацевтичні організації, діяльність яких пов'язана з наркотичними засобами, на підставі Постанови КМ України від 5 березня 2008 р. № 140 закріплюють проведення внутрішніх перевірок збереження устаткування, використовованого при виробництві лікарських наркотичних засобів. Таким чином, адміністрація фармацевтичних підприємств зобов'язана регулярно проводити внутрішньоорганізаційні заходи щодо нагляду за збереженням обладнання, які застосовується у виробництві наркотичних засобів самостійно [15].

Нагляд на підставі обсягу здійснюваних повноважень може бути класифікований на два види – загальний (прокурорський) і адміністративний. Загальний нагляд – діяльність органів прокуратури по нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів в сфері управління. Загальний (прокурорський) нагляд здійснюється щодо дотримання Конституції і всього чинного законодавства.

Законом України “Про прокуратуру” від 05.11.1991 р. № 1789-ХІІ визначено, що нагляд здійснюється у двох напрямках: а) за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; б) за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [16]. Предметом нагляду за додержанням і застосуванням законів є: 1) відповідність актів, які видаються всіма органами, підприємствами, установами, організаціями та посадовими особами, вимогам Конституції України та чинним законам; 2) додержання законів про недоторканність особи, соціально-економічні, політичні, особисті права і свободи громадян, захист їх честі і гідності, якщо законом не передбачений інший порядок захисту цих прав; 3) додержання законів, що стосуються економічних, міжнаціональних відносин, охорони навколишнього середовища, митниці та зовнішньоекономічної діяльності (ст.19) [16].

Адміністративний нагляд – специфічний різновид державного контролю. Суть полягає у спостереженні за виконанням дій у сфері управління різноманітних спеціальних норм, загальнообов'язкових правил, підзаконних актів. Адміністративний нагляд здійснюється спеціальними державними органами. Інститут нагляду відіграє найважливішу роль в регулюванні відносин, що складаються в сфері обігу наркотичних засобів.

*Інститут оскарження.* Відповідно до статті 3 Закону України “Про звернення громадян”, існують такі види звернень громадян: пропозиція (зауваження), заява (клопотання) та скарга. Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій,

об'єднань громадян, посадових осіб [17]. Тому інститут оскарження досить затребуваний і актуальний у відносинах, що складаються в сфері обігу наркотичних засобів, в частині відновлення порушених прав суб'єктів, що беруть участь у даному процесі. Якщо хто-небудь з учасників процесу обігу наркотичних засобів вважає, що порушено його права, то він має право оскаржити дії органу, звернувшись або у вищестоящу організацію, або до суду. Приміром, якщо здобувачеві ліцензії на будь-які дії з наркотичними засобами ліцензуючим органом необґрунтовано відмовлено в наданні ліцензії, то він може звернутися до суду для захисту свого права.

*Інститут адміністративної відповідальності.* Адміністративна відповідальність – один із основних інститутів адміністративного права, що охоплює велику кількість адміністративно-правових норм, які характеризують і регулюють даний вид відповідальності. Ю.П. Битяк визначає, що адміністративна відповідальність – це “накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру” [18, 167]. С.Т. Гончарук зазначає, що адміністративна відповідальність – “це специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків), згідно з якою особи, які скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь перед повноважними державними органами за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установленому законом порядку” [19, 9]. На думку С.Г. Стеценка, адміністративна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, що полягає в застосуванні до осіб, які вчинили адміністративні проступки, особливих санкцій адміністративних стягнень [20, 227].

Отже, характеризуючи вищевказані поняття, більшість учених вважають, що адміністративна відповідальність – це форма реагування органів держави на адміністративне правопорушення, що виражається в застосуванні до порушника каральних адміністративних санкцій. Аналіз поняття і змісту адміністративної відповідальності як виду юридичної відповідальності, дозволяє відзначити, що вона виступає в якості одного з основних способів захисту суспільних відносин, необхідності адекватної реакції держави на їх порушення. Як засіб охорони правопорядку адміністративна відповідальність нормативно визначена і полягає в застосуванні правових санкцій, є наслідком винного суспільно небезпечного діяння, супроводжується державним і громадським осудом правопорушника і вчиненого ним діяння, пов'язана з примусом, з негативними наслідками для правопорушника, реалізується у відповідних процесуальних нормах.

Аналіз ознак адміністративної відповідальності дозволяє виділити три її підстави: 1) нормативну, тобто систему норм, що регулюють її; 2) фактичну, тобто діяння конкретного суб'єкта, що порушує правові приписи, які охороняються адміністративними санкціями (адміністративне порушення); 3) процесуальну, тобто акт компетентного суб'єкта про накладення конкретного стягнення за конкретне адміністративне правопорушення.

Під інститутом адміністративної відповідальності можна розуміти сукупність адміністративно-матеріальних і адміністративно-процесуальних норм, що регулюють суспільні відносини, пов'язані із здійсненням компетентними органами і посадовими особами своїх повноважень щодо безпосереднього встановлення факту та складу адміністративного проступку, особи винного та застосування до нього конкретного стягнення (або звільнення від нього), а також відносини, пов'язані з процедурою порушення і розгляду справи, винесенням, оскарженням і виконанням рішення про стягнення [21, 11].

У сфері обігу наркотичних засобів реалізація норм інститутів адміністративної відповідальності відбувається в рамках адміністративно-деліктного права. Адміністративно-деліктне законодавство не формує поняття адміністративного правопорушення в сфері обігу наркотичних засобів, оскільки використовується поняття загального порядку – адміністративне правопорушення. На нашу думку, адміністративним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів є протиправне, винне діяння (бездіяльність) фізичної або юридичної особи, за яке Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) або законами про адміністративні правопорушення встановлена адміністративна відповідальність.

Чинний КУпАП [22] містить шість адміністративних проступків, пов'язаних з обігом наркотичних засобів: стаття 44 “Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах”; ч.1 ст.44 “Ухилення особи, хворої на наркоманію, від медичного огляду на наявність наркотичного сп'яніння”; ч.2 ст.44 “Ухилення особи, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами, від медичного обстеження” віднесені до глави 5 “Адміністративні порушення в галузі охорони праці і здоров'я населення” (родовим об'єктом вищезазначених правопорушень за чинним законодавством є здоров'я населення).

А також проступки, передбачені: 1) ч.1 ст.106 “Невжиття заходів щодо забезпечення встановленого режиму охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць зберігання і переробки врожаю цих культур, а так само невжиття заходів щодо знищення післязбиірних залишків чи відходів виробництва, що містять наркотичні речовини”; 2) ч.2 ст.106 “Невжиття землекористувачами або землевласниками на закріплених за ними земельних ділянках заходів щодо знищення дикорослих конопель чи снотворного маку”; ст.106 “Незаконні посів або вирощування снотворного маку чи конопель”, віднесені до глави 9 “Адміністративні правопорушення у сільському господарстві, порушення ветеринарно-санітарних правил” (родовим об'єктом вищезазначених правопорушень за чинним законодавством є суспільні відносини у сфері охорони здоров'я населення).

Отже, враховуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що в забезпеченні контролю у сфері обігу наркотичних засобів провідну роль відіграють інститути адміністративного права, такі як ліцензування, реєстрація, облік, спеціальні списки, допуск осіб, квотування, нагляд, контроль, звітність, оскарження, адміністративна відповідальність тощо. Удосконалюючи законодавче регламентування в рамках викладених вище адміністративних інститутів, що застосовуються для забезпечення контролю у сфері обігу наркотичних засобів, зменшить кількість порушень, зловживань у цій сфері і посилить контроль державних органів за обігом наркотичних засобів.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Настюк В.Я. До проблеми обговорення національної стратегії України щодо наркотиків (на період до 2020 року) [Електронний ресурс] / В.Я. Настюк, О.М. Шевчук. – Режим доступу: <http://narko.gov.ua/komnarko/uk/publish/article/97356>
2. Загальна теорія держави і права: підруч. / [М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.]. – Х.: Право, 2010. – 584 с.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підруч. / О.Ф. Скакун. – Х.: Еспада, 2009. – 752 с.
4. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 р., № 60/95-ВР // ВВР. – 1995. – № 10. – Ст. 60.



5. Шестак Л.В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут: дис. ... канд. юрид. наук / Л.В. Шестак; Нац. акад. держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2005. – 187 с.
6. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон від України від 01.06.2000 р. № 1775-III // ОВУ. – 2000. – № 27. – Ст. 1109.
7. Про затвердження Порядку ліцензування діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2000 р. № 1698 і від 4 липня 2001 р. № 756: Постанова КМ України від 05.12.2007 р. № 1387 // ОВУ. – 2007. – № 93. – Ст. 3412.
8. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом: постанова КМ України від 03.06.2009 р., № 589 // ОВУ. – 2009. – № 44. – Ст. 1477.
9. Шпомер А.І. Ліцензування господарської діяльності як різновиду організаційно-господарських правовідносин [Електронний ресурс] / А.І. Шпомер. – Режим доступу: <http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/Chaau/2011-1/11saiogp.pdf>
10. Мильшин Ю.Н. Лицензирование как административно-правовой институт: автореферат дисс. на соиск. науч. степ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.14 «Административное право, финансовое право, информационное право» / Ю.Н. Мильшин. – Саратов, 1999. – 20 с.
11. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: постанова КМ України від 06.05.2000 р., № 770 // ОВУ. – 2000. – № 19. – Ст. 789.
12. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII // ВВР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
13. Терещенко С. С. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / С.С. Терещенко // Зовнішня торгівля. – 1998. – № 23. – С. 68-72.
14. Положення Державної служби України з контролю за наркотиками: Указ Президента України від 13.04. 2011 р., № 457/2011 р. // ОВУ. – 2011. – № 29. – Ст. 1263.
15. Про затвердження переліку обладнання, яке використовується для виробництва, виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та підлягає контролю: Постанова КМ України від 05.03.2008 р. № 140 // ОВУ. – 2008. – № 18. – Ст. 497.
16. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 р. № 1789-XII // ВВР. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
17. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. // ВВР. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
18. Адміністративне право України: підруч. / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, В. Богуцький [та ін.]. – Х.: Право, 2010. – 624 с.
19. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України: навч. посіб. / С.Т. Гончарук. – К.: НАУ, 2005. – 99 с.
20. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навч. посіб. / С.Г. Стеценко. – К.: Атіка, 2009. – 640 с.

21. Галаган И.А. Теоретические проблемы административной ответственности по советскому праву: автореф. дисс. на стипен. науч. степ. докт. юрид. наук: спец. 12.00.14 «Административное право, финансовое право, информационное право» / И.А. Галаган. – М.: ВНИИЗ, 1971. – 42 с.
22. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х // ВВР. –1984. – № 51. – Ст. 1122.

УДК 341.4: 342.9

## ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАТУСУ ПЕРЕКЛАДАЧА В АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОМУ ПРОВАДЖЕННІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ

Бережна І.А., здобувач

*Запорізький національний університет*

У статті розглянуті питання, присвячені історіографії дослідження у вітчизняній доктрині адміністративно-процесуального статусу перекладача в адміністративно-деліктному провадженні. Виокремлено етапи такого дослідження з характеристикою кожного з них. Простежено закономірність, починаючи з фрагментарних досліджень статусу перекладача до обґрунтування необхідності вивчення такого статусу. Доведено необхідність і важливість дослідження історіографії адміністративно-процесуального статусу перекладача у вітчизняній доктрині для формування надійного сучасного наукового базису в процесі створення нового кодифікованого адміністративно-деліктного акта.

*Ключові слова: перекладач, адміністративно-деліктне провадження, адміністративно-процесуальний статус, історіографія, етапи.*

Бережная И.А. ИСТОРИОГРАФИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ СТАТУСА ПЕРЕВОДЧИКА В АДМИНИСТРАТИВНО-ДЕЛИКТНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ ДОКТРИНЕ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье рассмотрены вопросы, посвященные историографии исследования в отечественной доктрине административно-процесуального статуса переводчика в административно-деліктном производстве. Выделены этапы такого исследования с характеристикой каждого из них. Изучена закономерность, начиная с фрагментарных исследований статуса переводчика до обоснования необходимости изучения такого статуса. Доказана необходимость и важность исследования историографии административно-процесуального статуса переводчика в отечественной доктрине для формирования надежного современного научного базиса в процессе создания нового кодифицированного административно-деліктного акта.

*Ключевые слова: переводчик, административно-деліктное производство, административно-процесуальный статус, историография, этапы.*

Berezhnaya I.A. HISTORIOGRAPHY OF THE RESEARCH ON THE STATUS OF TRANSLATOR IN ADMINISTRATIVE-TORT PRODUCTION IN THE NATIONAL ADMINISTRATIVE AND LEGAL DOCTRINE / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article considers the questions on the historiography of the research in the national doctrine administrative and procedural status of a translator in an administrative tort production. The author presents the stages of this research with the characteristics of each of them. Discusses the need for and importance of the study of historiography administrative and procedural status of a translator in the national doctrine for the formation of modern scientific basis in the process of creating a new codified administrative tort act.

The study of historiography study of the administrative procedural status of a translator in the administrative tort production in the national administrative and legal doctrine, its main stages, would provide an indication of the degree of the topic, the level of attention of scientists to it, highlight trends doctrinal studies and subject to the newest form a scientific basis for the